

Gebruik je een verhaal in je tekst om een communicatiedoel te bereiken?

Of is het verhaal als een gedicht: mooi, compleet en betekenisvol in zichzelf?

Schrijver en onderzoeker Jacky van de Goor is een warm voorstander van het laatste. "Het is liefhebben van de imperfectie, ook in de taal. Want daarin schuilt de betekenis."

SIGRID VAN IERSEL is auteur en storycoach. Ze begeleidt ondernemers naar het vinden, verwoorden en uitdragen van hun verhaal, zodat ze hun missie krachtig in de wereld zetten.



*De imperfecte schoonheid van een verhaal over die ene herinnering*

## 'Dat zei hij altijd nooit'

**S**tel: er is een hiernamaals. Daar worden al je herinneringen uit dit leven gewist, op één na. Welke herinnering kies jij om mee te nemen naar de eeuwigheid? In haar zoektocht naar wat het leven zinvol maakt, legde Jacky van de Goor deze vraag voor aan honderden mensen. Haar intensieve onderzoek naar die ene herinnering leidde tot haar promotie als narratief psycholoog.

De vraag over die ene herinnering is afkomstig uit de film *After Life* van de Japanse regisseur Hirokazu Koreeda. Toen Jacky deze film enkele jaren geleden zag, wist ze onmiddellijk welke herinnering ze zelf zou kiezen. "In 1995 reisde ik met een vriendin door India. We zaten in een bus, vlakbij het vliegveld van Mumbai, waar ook sloppenwijken omheen lagen. In het donker kwamen drie kleine kinderen naar onze bus om te bedelen. Ze maakten een klaaglijk geluid, dat een beetje miauwerig klonk."

"Voor ik het wist, beantwoordde ik door het raam hun gebedel met 'miauw'. De kinderen pikten het onmiddellijk op, waarna er een gesprek ontstond met dierengeluiden. Het voelde magisch. We kwamen terecht in een soort parallel universum, waarin we elkaar volkomen begrepen. Alle grenzen vielen weg, inclusief de taalbarrière."

*Welke betekenis geef jij aan deze gebeurtenis?*

"Dat is een cognitieve vraag. Wat ik in mijn onderzoek heb geleerd is juist dat zingeving een lichamelijke ervaring is. Als ik dit verhaal vertel, krijg ik opnieuw kippenvel. Toen de bus langzaam wegreed, renden de kinderen achter ons aan, terwijl ze naar mij 'mama, mama' riepen. Dat bevestigde voor mij dat het ook voor hen heel intiem was geweest."

*Je geeft er wel taal aan.*

“Ja, maar je gaat het zo min mogelijk duiden, want dan sla je het plat. Het mooie van zo’n verhaal is juist dat je je erover blijft verwonderen. Het gaat over contrasten: rijk en arm, jong en oud, donker en licht, binnen en buiten. Het gaat over verschillen, waarbij toch verbinding ontstaat. Mensen verbinden voorbij de verschillen, daarin zit ook mijn persoonlijke missie.”

*Dit verhaal is je ook zo dierbaar omdat het over jou gaat.*

“Ja, het gaat over mensen zien zoals ze zijn. Iemand zei tegen mij: je gaf ze andere voeding dan waar ze naar vroegen. Ik zag ze niet als bedelaars, maar als kinderen. Ze kregen van mij een spel. Dat zegt ook iets over mij, want ik vind het wezenlijk om te spelen.”

*Je doorbrak een verwachtingspatroon.*

“Leuk dat je dat zegt, want dat verrijkt mij ook weer. Mensen op het verkeerde been zetten, daar houd ik inderdaad van. Zo had ik er nog niet naar gekeken.”

*Bij jou leidde deze ene vraag tot een compleet proefschrift. Een grote stap.*

“Ik werd verliefd op de puurheid van de vraag. Het gaat niet over het mooiste of het beste moment; het is juist een hele neutrale vraag die geen sturing geeft. Ik ging de verhalen verzamelen, want ik werd erg nieuwsgierig naar andere ervaringen.

**Jacky van de Goor**

Jacky van de Goor werd opgeleid als industrieel ontwerper, maar swichtte al snel naar het vak van trainer en organisatiecoach. In 2006 startte ze haar bureau Legende. Vanuit dit bureau begeleidt ze organisaties en teams bij veranderingen en ‘gedoe’ om bij te dragen aan zingeving en vitaliteit. Ze speelt al meer dan de helft van haar leven improvisatietheater.

In 2021 promoveerde ze op de thesis *Wonderful Life: the power of sharing and reflecting on meaningful moments*, een onderzoek naar verwondering, ontmoeting en zingeving. Later schreef ze een publicatieboek over haar onderzoek met als titel: *Je leven in één herinnering*. Ze is verbonden aan het StoryLab van de Universiteit Twente en aan de master Positive Psychology & Wellbeing van Tilburg University. Haar proefschrift is te downloaden via [legende-advies.nl](https://legende-advies.nl).

De verhalen voelden voor mij als goud, maar te groot en groots om in mijn eentje te duiden. Uiteindelijk kwam ik terecht bij het Story Lab van de Universiteit Twente, waar onderzoekers zich bezighouden met narratieve interventies om gezondheid, welzijn en zingeving te bevorderen. Dat paste me als een handschoen.”

*Welke momenten kiezen mensen om mee te nemen?*

“Mensen kiezen mooie herinneringen, maar ook hele pijnlijke en afschuwelijke momenten. Of het zijn hele alledaagse verhalen. Ik ontdekte dat een doorsnee leven voor veel mensen heel zingend is. Hoe mooi is het dat mensen noemen dat juist kinderen in bed leggen zo betekenisvol is. Een persoon vertelde over het moment van thuiskomen. Je fiets in de schuur zetten en dan de voordeur opendoen, hoe magisch is dat.”

*Bij mijn werk met storytelling vraag ik expliciet naar emoties. Wat was het mooiste moment van deze week, bijvoorbeeld. Dat doe jij niet. Dat vind ik heel interessant.*

“Als ik alleen naar mooie momenten had gevraagd, dan waren er veel ervaringen afgevallen. Een man vertelde over het moment dat zijn dochtertje van 4,5 maand in zijn armen sterft. Hij voelt hoe het leven uit haar verdwijnt. Het is een levensverrijkende ervaring die ik niemand toewens, zegt hij daarover. Door te voelen wat dood is, voelt hij wat leven is.

*Communicatieprofessionals zijn bezig om een boodschap over te brengen en halen de kromme zinnen eruit.**Maar als je dat glad gaat strijken ontziel je het verhaal.*

Wat ik heb ontdekt is dat ieder moment in potentie betekenisvol kan zijn. Op een diepere laag gaan de verhalen namelijk allemaal over hetzelfde: verbondenheid. Met andere mensen, de natuur, de cyclus van het leven of het onderdeel zijn van iets groters.”

*Label jij dit vak als storytelling?*

“Nee, het gaat mij niet om *telling*. Het is eerder: werken met verhalen. Bij mijn trainingen aan communicatieprofessionals merk ik dat we vaak in twee verschillende werelden zitten. Communicatieprofessionals zijn bezig om een boodschap over te brengen en halen de kromme zinnen eruit. Maar als je dat glad gaat strijken ontziel je juist het verhaal.”

*Wat geef je tekstschrijvers en communicatieprofessionals mee?*

“Luister met je gevoel en ga niet sleutelen aan een verhaal. Het perfecte verhaal resoneert niet, want juist de imperfectie maakt het interessant.

Dat geldt ook voor taalgebruik. Zo kiest een zoon in mijn onderzoek het moment dat zijn vader op zijn sterfbed aan hem vertelt hoe trots hij op hem was geweest. ‘Dat zei hij altijd nooit’, zei de zoon. Die zin, daarin zit de schoonheid van dit verhaal. Geen correct Nederlands, maar in een gedicht kan zo’n zin juist wel. Ik leer naar verhalen te luisteren alsof je naar poëzie luistert. Dan reageer je ook op wat er *anders* of wat er *niet* wordt gezegd.”

*Dan ontstaat inderdaad die connectie, ook al zit er papier tussen. Kunnen tekstschrijvers de vraag over de ene herinnering vaker stellen?*

“Ja, afhankelijk van het doel dat je wil bereiken. Het is een manier om de échte mens te zien: de echte persoon achter de klant, collega of patiënt. Je kunt ook variaties toepassen, zoals: kies een moment uit je werk dat je mee zou willen nemen.”

*In jouw verhaal over de Indiase kinderen gebruik je veel details en zet je de contrasten aan. Typerend voor storytelling.*

“Ik nodig mensen wel uit om levendig en beeldend te vertellen. Maar

als interviewer ga ik er niet in sturen. Tegen een dichter zeg je ook niet dat je nog een strofe mist in zijn gedicht.

Je kunt wel doorvragen om een verhaal te verdiepen, maar dat doe je altijd in tweede instantie. Bij een narratief interview sluit je aan bij het perspectief van de ander. De ander is helemaal in de lead.”

*Wat heeft jouw onderzoek naar die ene herinnering voor jou betekend?*

“Het is echt het mooiste dat ik in mijn leven gedaan heb. Ik was zelfs verdrietig toen het klaar was. Via verhalen ontmoet je de ander in wie hij echt is. Dat leidt tot hele waardevolle gesprekken, die mijn eigen leven ook betekenisvoller hebben gemaakt.

Tijdens het onderzoek heb ik ook een interventie ontwikkeld om te werken met de wijsheid die in de herinnering zit. Die helpt mensen om meer zin in hun leven te ervaren. Daar bouw ik nu op voort.”

*Storytelling vind ik net als jij een te beperkte term, want het is ook luisteren, delen en doorgeven. Veel tekstschrijvers hebben ook het doel om te inspireren: dan mag het verhaal opgediend worden zoals het verteld is.*

“Mooi. Iedereen hunkert ernaar om de ander echt te zien en ook zelf gezien te worden. Ik denk wel eens dat tekstschrijvers onderschatten hoe ze met dit soort verhalen kunnen bijdragen aan zingeving op het werk. Welke ene herinnering zou jij trouwens kiezen?”

*Mijn moeder lag in een hospice, maar ik had het gevoel dat we niet het echte gesprek hadden gevoerd. Wat me nog het meest dwarszat was dat ik niet wist of ze echt van me hield. Dat had ze nooit uitgesproken en het voelde als nu of nooit.*

*Toen ik haar kamer binnenkwam in het hospice zag ze meteen aan mijn gezicht dat ik iets belangrijks wilde vragen. Dat trof mij. Niemand kent me zo goed als zij, besefte ik. Mijn vraag flapte ik er vervolgens meteen uit. Eerst werd ze boos, want het sprak toch vanzelf dat ze van me hield. Later werd ze wat rustiger en zei dat ik superbelangrijk voor haar was.*

“Prachtig. Dat raakt me. Ik ga hier niets meer op zeggen. Dat is de kracht van stilte.” ■